

Тернопільський навчально-виховний комплекс
«Загальноосвітня школа I – III ступенів - економічний ліцей №9»
Тернопільської міської ради
Тернопільської області

ПОРТФОЛІО

*БАРМАК ОЛЕНИ ЯРОСЛАВІВНИ,
вчителя історії та правознавства*

Тернопіль – 2014

<i>Портрет автора</i>	3
<i>Опис власного педагогічного досвіду</i>	4-20
<i>Досвід вчителя історії та правознавства</i>	4-15
<i>Аналіз результатів навчання</i>	16-17
<i>Позакласна робота</i>	18-20
<i>Узагальнення та поширення власного педагогічного досвіду</i>	21
<i>Список додатків</i>	22

Прізвище, ім'я, по батькові	Бармак Олена Ярославівна
Дата народження	15.05.1968 р.
Освіта	повна вища
Рік закінчення ВНЗ	1989
Назва ВНЗ	Луцький державний педагогічний інститут ім. Лесі Українки
Спеціальність	історія
Кваліфікація	вчитель історії і суспільствознавства
Педагогічний стаж	24 роки
Підвищення кваліфікації	
Рік проходження курсів	2012
Місце проходження	Тернопільський ОКІППО
Посвідчення	від 15.06.2012 р. №2568
Тема проекту	«Запровадження системи моніторингу в діяльність заступника директора з навчально-виховної роботи»
Категорія	Вища
Звання	Старший вчитель

Педагогічне кредо:

Людина лише там чогось досягає, де вона вірить у свої сили.

Л. Фейсбах

Навчально-методична проблема:

«Використання тестових технологій на уроках історії та правознавства»

Опис власного педагогічного досвіду

Використання тестових технологій на уроках історії та правознавства

Бармак Олени Ярославівни,

вчителя вищої кваліфікаційної категорії, старшого вчителя

Тернопільського навчально-виховного комплексу

«Загальноосвітня школа I-III ступенів – економічний ліцей №9»

Тернопільської міської ради Тернопільської області

Одним з найважливіших напрямів розвитку сучасної школи є підвищення якості навчально-виховного процесу. Перехід людства до інформаційного суспільства ставить перед освітнім середовищем глобальну проблему – збільшення кількості та підвищення якості навчальної інформації при залишився колишньому навчальному часу, за який повинна бути засвоєна ця інформація. Інструментом підвищення якості освіти разом із реформуванням змісту освіти виступає вдосконалення системи оцінювання, модернізація діагностики навчання учнів.

В сучасній українській школі одночасно з існуючою традиційною системою оцінювання і контролю результатів навчання почала складатися нова ефективна система, заснована на використанні тестових технологій. Інтерес до використання тестових технологій викликаний потребою в отриманні об'єктивної інформації про навчальні досягнення учнів. Для вчителя подібна інформація служить не тільки основою для аналізу результатів навчання, прогнозування рівня досягнення державного стандарту, обґрунтованих висновків про ефективність використання тих чи інших освітніх технологій, методів, дидактичних прийомів, організаційних форм навчання, а й засобом проектування власної педагогічної діяльності з конкретним контингентом учнів.

Різноманітні тестові завдання, поєднуючись у процесі навчання з різними структурними елементами навчального історичного матеріалу і прийомами його викладу, підсилює організуючу, а головне – направляючу роль викладу вчителя і підвищує якість роботи учнів. Звичайно, якщо при цьому вчитель не тільки систематично ставить завдання перед учнями, але й так само систематично перевіряє результати виконання їх учнями відповідно до їх пізнавальних мож-

ливостей. Використання у взаємозв'язку з одним і тим же навчальним матеріалом різнорівневих завдань дозволяє здійснювати диференційований підхід до організації пізнавальної діяльності учнів.

Актуальність і перспективність досвіду

Пропонований досвід роботи актуальний, оскільки відповідає реаліям сучасного суспільства і вимогам соціального замовлення. Педагогічний досвід показує, що учні навчаються так, як їх перевіряють. Не існує такого вчителя, який би мав високі показники у своїй роботі, водночас нехтував перевіркою і оцінкою знань учнів.

Тестування дозволяє оперативно і неупереджено виявити глибину, обсяг, структуру, зміст, ієрархію знань, умінь і навичок, скорегувати форми і методи навчання. Тестові завдання розвивають у школярів уважність, спостережливість, збуджують інтерес до предмета, тренують пам'ять, підвищують їхню логічну культуру, а основне – закріплюють теоретичні знання, привчають учнів систематично готуватись до уроків. Безперечним є і те, що тестування допомагає здійснювати індивідуальний підхід у навчанні. Особливого значення тестовий контроль знань та вмінь учнів набуває у зв'язку з впровадженням в Україні зовнішнього незалежного оцінювання. Використання тестових технологій на уроках історії та правознавства допомагають закласти міцні базові знання учнів і якісно підготувати учнів до успішної здачі ДПА і ЗНО. Зважаючи на це тема є актуальною.

Основна ідея досвіду

Провідною ідеєю педагогічного досвіду є розробка оперативної системи контролю, що дозволяє об'єктивно оцінювати знання учнів, виявляти наявні прогалини в знаннях, навичках і уміннях у окремих учнів і у всього класу для внесення необхідних коректив в процес навчання, для вдосконалення його змісту, методів, засобів і форм організації.

У своїй педагогічній діяльності для контролю якості підготовки учнів з історії та правознавства використовують різноманітні види та форми проведення уроків з використанням тестових технологій на різних етапах цих уроків.

Новизна досвіду

Процедура тестування досить давно використовується в процесі викладання історії та правознавства, однак запропонований досвід оригінальний. У шкільній практиці в основному використовується підсумкове тестування, яке недостатньо впливає на сам навчальний процес. У контексті пропонованого педагогічного досвіду лежить використання навчального потенціалу тестових завдань для організації поточного контролю, самоконтролю. Створення тестових систем контролю на уроках історії та правознавства – головне питання, яке я намагаюся вирішити у своїй педагогічній практиці.

Теоретичне забезпечення досвіду

Учитель, який намагається знайти найоптимальніші та результативні форми роботи, не самотній у своїх пошуках.

Тестування було є предметом дослідження зарубіжних вчених, таких як Аванесов В., Анастасі А., Биков В., В. Беспалька, К. Інгекамп, П. Клайн, О.Майоров, Л. Долінер, Н.Гронлунд, Міхайличев Є., Челишков М. та інших. В Україні проблему оцінювання навчальних досягнень вивчають Барна М., Булах І., Коваленко Л., Паращенко Л., Пастушенко Н., Шпильовий В. та ін.

Питання теорії педагогічних тестів, композиції і форми тестових завдань, алгоритми обробки результатів тестування та їх інтерпретації досліджено у працях В.С. Аванесова, Ю.М. Богачкова, Я.С. Бродського, І.Є. Булах, А.Н. Землякова, О.Ф. Кабардіна, С.К. Кожухова, С.Ю. Курганова, О.І. Ляшенко, А.Н. Майорова, О.С. Масалітіної, Т. В. Солодкої, К. Інгенкампа, Дж. Равена та ін. Використання комп'ютерного тестування розкрито в працях Булаха І., Кириленко О., Солодкої Т., Уханя П. та ін.

У педагогічній літературі частіше розглядаються питання використання тестових завдань не тільки як засіб контролю на різних етапах навчального процесу але і як засобу навчання. Досвід показав, що в поєднанні з іншими видами контролю, використання тестових завдань є досить ефективним інструментом, який стимулює підготуватися учнів до кожного уроку і підвищує мотивацію до досліджуваного предмета.

Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, в результаті розвитку тестування перетворилося на важливий інструмент психолого-педагогічних вимірювань та педагогічного моніторингу. Попри це, воно відіграє велику роль у навчанні та контролі. А тому застосування навчальних тестів розширює виховні і розвиваючі можливості тестування у сфері освіти. Впровадження тестових технологій в освіту, з одного боку, є закономірністю, а з іншого – нагальною потребою раціональної організації освітнього процесу.

Мета досвіду

Активне використання на уроках історії та правознавства потенціалу тестових технологій для засвоєння навчального матеріалу, формування базових і предметних компетенцій, організації контролю, самоконтролю. Необхідність підготовки учнів до успішного виконання тестових завдань під час підсумкової державної атестації та зовнішнього незалежного оцінювання поставила на порядок денний створення ефективної системи впровадження тестових технологій на уроках історії та правознавства.

Сутність досвіду

У педагогічній діяльності для проведення занять з історії та правознавства я використовую різноманітні види, типи та форми проведення уроків з використанням тестів. Це сприяє, по-перше, розвитку в учнів інтересу до історії та правознавства, по-друге, більш ефективному та якісному проведенню навчальних занять, глибокому вивченню цих предметів до рівня усвідомленого сприйняття.

Тестові завдання з історії та правознавства дають змогу отримати об'єктивні дані про рівень і якість засвоєння знань та розвитку інтелектуальних умінь і виявити: рівень засвоєння знань: основних понять і категорій; ключових ідей та положень; істотних характеристик процесів, явищ і т.п., а також рівень оволодіння вміннями: характеризувати з наукових позицій основні події, явища і т.п.; аналізувати та інтерпретувати представлену інформацію; встановлювати відповідності між подіями, істотними рисами і ознаками; систематизувати і класифікувати представлені дані за запропонованими критеріями; виявляти

внутрішні і зовнішні зв'язки, розкривати на прикладах найважливіші теоретичні положення та поняття.

Зважаючи на це, тестові завдання повинні пропорційно до навчальної програми представляти теми змісту загальноосвітньої підготовки; складові предметної компетентності (знання, уміння, навички); галузі історичної науки (суспільно-політичну та соціально-економічну історію, історію релігії та культури, повсякдення); категорії історичних знань, умінь і навичок (хронологію, термінологію, персоналістику, історичну географію, джерелознавство, культурологію, уміння і навички зіставлення та порівняння, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, аналізу, синтезу тощо).

Зважаючи на можливі форм викладу учнем правильної відповіді, тестові завдання класифікують таким чином: завдання закритої форми із запропонованими відповідями і завдання відкритої форми із вільно конструйованою відповіддю (*додаток 1*).

Тестування можна проводити на різних етапах навчання: під час повторення, на етапі актуалізації опорних знань, для перевірки домашнього завдання, під час вивчення нового матеріалу, для закріплення вивченого, при підсумковому контролі.

При закріпленні або перевірці поточного матеріалу використовуються тести, розраховані на 10-12 хвилин уроку і складаються з 5-10 запитань. Тестові завдання придатні як для фронтальної, так і для групової та індивідуальної роботи учнів. Перевірка і зазначення правильних відповідей «по гарячих слідах» має навчаючу функцію. Застосування такої форми контролю сприяє формуванню мобільності, уваги, зосередженості, здатності переключатися з одного завдання на інше.

При вивченні нового матеріалу тести застосовуються для організації самостійної роботи учнів, при цьому тестове завдання може не тільки спиратися на знання, отримані учнями на попередніх уроках, а й мати пошуковий, евристичний, проблемний характер.

При підсумковому контролі тестування проводиться досить часто, при цьому охоплює матеріал великих блоків (теми, розділу). Тести складені так, що вони охоплюють теми, що вивчаються протягом певного періоду часу. Їх виконання розраховано на цілий урок. Оцінка за підсумкове тестування ні в якому разі не повинна розглядатися як підсумкова за тему або ж за чверть. Вона становить лише 30-40% від усіх видів робіт, які виконував учень протягом часу, коли вивчалася тема і, зважаючи на це, впливає на тематичну оцінку.

За допомогою тестових завдань та питань значно простіше підібрати матеріал для кожного конкретного учня, який відповідає рівню його розвитку, віковим і мотиваційним особливостям.

Тестові завдання з історії дозволяють перевірити в учнів: знання дат, хронологічних рамок, періодів найбільш значних подій і процесів; знання фактів: місця, обставин, учасників, результатів історичних подій; вміння співвідносити поодинокі факти і загальні явища; вміння вказувати характерні, суттєві ознаки історичних подій і явищ; вміння групувати (класифікувати) факти за вказаною ознакою; знання історичних понять, термінів; вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки подій.

Залежно від поставленої мети тести використовуються протягом навчального року в декількох випадках. По-перше, використання тесту з метою визначення рівня навченості учнів, рівня сприймання ними матеріалу на уроці. Такі тести застосовують для визначення рівня сформованості в учнів загальнонавчальних вмінь і навичок, наскільки розвинений інтерес до навчання в цілому. У такому випадку тест проводиться безпосередньо після читання або пояснення матеріалу. Перевіряю, наскільки уважно слухають учні пояснення вчителя або читають матеріал параграфа, як запам'ятовують почуте або прочитане. Таке тестування необхідно для планування подальшої роботи з учнями, оскільки відразу стає зрозумілим, хто з них вимагає індивідуального підходу в навчанні.

По-друге, використання тесту з метою перевірки якості виконання домашнього завдання. З перших уроків вивчення історії, як навчального предмета, необхідно привчити учнів систематично самостійно працювати з підручником

історії, удосконалювати навички читання, виконувати домашнє завдання. Щоб добре читати, треба багато читати. Треба читати вголос для себе, для інших, чути своє читання, розуміти прочитане. Таке тестування проводиться на початку уроку. Учні заборонено спілкування один з одним. Кожен відповідає за себе. Категоричність вимог дисциплінує учнів, концентрує їх увагу на виконанні завдання. Учні не відволікаються самі і не відволікають інших.

По-третє. Використання тестів як дидактичного матеріалу. У цьому випадку тест використовується не як інструмент оцінювання, а як інструмент формування навичок самостійної роботи з підручником. Тести даються кожному учневі в друкованому вигляді. Достатньо одного-двох варіантів питань. Учні повинні знайти правильну відповідь і підтвердити його матеріалом підручника. Немає жорсткого обмеження в часі і неважлива й кількість виконаних завдань. Відбувається повторення і закріплення вивченого. Як правило, всі учні виконують роботу за відведений час, крім того, робота може бути продовжена і закінчена вдома.

Методика складання тестів рекомендує урізноманітнити форму тестових завдань, щоб мотивація була стійка і позитивна, а робота не була монотонною і стомлюючою. Кількісний та якісний показник тестових завдань, на основі яких оцінюються результати виконаної роботи залежить від мети проведення роботи. Тести складаються так, що вони є алгоритмом відповіді для учнів. Тест є складовою частиною методики. Однозначним є той факт, що використання тестів на уроках історії сприяє реалізації триєдиної дидактичної мети уроку – навчати, розвивати, виховувати.

Завдання у формі тестів викликають інтерес в учнів, стимулюють їх до якісної систематичної підготовки та отримання хороших результатів, що дозволяє успішно вирішувати поставлені освітні завдання. Використання тестових завдань на уроках історії мотивує школярів до уважного усвідомленого читання, викликає прагнення знайти правильну відповідь, допомагає створити ситуацію успіху кожному учневі, формує позитивне ставлення до навчання.

Аналізуючи результати тестування, можна з'ясувати, які історичні періоди і теми учні знають в межах вимог державного освітнього стандарту, які недоліки у знаннях історичної картографії, хронології, персоналістики, історичних понять і явищ, подій.

Для закріплення вивченого матеріалу на уроці використовую альтернативні завдання. Вони є ефективними для перевірки розуміння тексту підручника чи першоджерела, прочитаного учнями самостійно, без попереднього пояснення теми. Проте, найчастіше альтернативні тестові завдання використовуються для первинного повторення і закріплення нового матеріалу. Діти повинні відповісти «Так» або «Ні» (*додаток 2*). Як правило, з цією роботою діти справляються добре і це мотивує їх до вивчення навчального матеріалу.

У 6-8 класах використовую альтернативні тести при вивченні нового матеріалу. На початку уроку пропоную учнів твердження, записані на дошці, і під час опрацювання нового матеріалу вони відзначають у зошиті: з чим вони згодні, а з чим – ні. Такий прийом допомагає зосередити увагу і націлити на роботу. Втім, застосування альтернативних завдань у навчанні обмежена через їх істотні недоліки: ймовірність випадкового вгадування правильної відповіді становить 50%, що є вищою, ніж в інших тестових завданнях; формулювати твердження, на які однозначно можна дати відповідь «так» чи «ні», складно.

Завдання з кількома варіантами відповіді можуть застосовуватися при всіх видах контролю, а також на всіх етапах комбінованого уроку з метою первинного закріплення, систематизації, узагальнення, актуалізації нового матеріалу, розвитку пізнавальних умінь і інтересу до предмета, формування довільної уваги і пам'яті, самоосвіти і самоперевірки. Завдання з варіантами вибору можна сформулювати на всіх структурних компонентах навчального історичного матеріалу і перевірити базові та предметні компетенції (*додаток 3*).

Загальновідомо, що в більшості випадків виконання тестових завдань вимагає від учнів інтелектуальних умінь, а відповіді характеризують рівень знань і ступінь сформованості умінь. Однак, слід пропонувати завдання, які дозволяють їм продемонструвати і здатності оцінювати різні історичні факти та явища.

При складанні тестів слід враховувати, щоб запропоноване учневі завдання містило в собі додаткову інформацію з даного питання, яка б навчала, розвивала, виховувала учня. Такі тести викликають завжди підвищений інтерес. Очевидним є той факт, що кожен учень, перш ніж вибрати правильну відповідь із запропонованих варіантів, повинен осмислити питання (*додаток 4*).

Тестове завдання з однією правильною відповіддю, незважаючи на видиму простоту, є конструкцією, яка повинна задовольняти цілий ряд вимог. Одна із них – чіткість формулювання основної частини тесту, після якої йдуть варіанти відповідей. Важливо навчити школярів розуміти це формулювання. Практика показує, що майже третину помилок при виконанні тестових завдань учні роблять саме через нерозуміння основної частини. Розумінню формулювання, на мій погляд, треба вчити на нескладних завданнях, що мають, однак, простір для роботи над основною частиною. Школярів потрібно вчити вдумливо читати завдання основної частини, аналізувати її, шукати підказки. Якщо учень вибере неправильний варіант, під час аналізу результатів виконання тестових завдань слід запропонувати учням обґрунтувати свою думку, обговорити всі варіанти відповідей, аргументувати хибність чи істинність кожного із них, тим самим показуючи учням алгоритм виконання подібних завдань, навчаючи їх створювати самим такий алгоритм. Така систематична робота привчить школярів вдумуватися в формулювання завдання, що дуже важливо для його успішного виконання. Крім того, під час подібної роботи формуються вміння правильно і чітко формулювати свої думки.

Загальновідомо, що в більшості випадків виконання тестових завдань вимагає від учнів власне інтелектуальних умінь, а відповіді характеризують рівень знань і ступінь сформованості умінь. Однак, слід пропонувати завдання, які дозволяють їм продемонструвати і здатність віднаходити характерні риси історичних явищ і подій, оцінювати їх (*додаток 5*).

У завданнях на встановлення відповідності учням пропонується співвіднести елементи двох списків. Такі тестові завдання дозволяють перевірити рівень засвоєння певних елементів навчального матеріалу, але зробити це в більш

надійній формі, ніж в альтернативних завданнях. Кількість позицій у списку, з якого учні вибирають потрібні відповіді, спочатку така ж, як і в списку відповідей (наприклад: п'ять дат – п'ять подій). Поступово (з 8 класу) у список відповідей вводяться додаткові позиції, щоб зменшити ймовірність вгадування і ускладнити завдання (наприклад, чотири – п'ять).

Завдання цього виду ефективні при первинному повторенні і закріпленні нового матеріалу, його систематизації та узагальненні і при перевірці знань. У завдання можуть бути представлені всі структурні компоненти навчального історичного змісту (*додаток 6*).

У практиці роботи з учнями на уроках історії використовую тести на встановлення правильної хронологічної чи логічної послідовності. Їх головне завдання в тому, щоб перевірити вміння учнів розташувати за ступенем важливості запропоновані факти або в хронологічному порядку запропоновані події (*додаток 7*).

Методична відмінність і перевага даних тестів в тому, що вони не містять неправильної або неточної інформації. Дані тести використовуються на етапах вивчення або закріплення нового матеріалу при роботі з текстом підручника, додатковою літературою, довідниками, документами або на етапі перевірки вивченого матеріалу. Тести на встановлення відповідності сприяють розвитку вміння актуалізувати минулий досвід, раніше засвоєні знання, тобто роблять ефективнішим процес відтворення.

Друга велика група тестів – тести відкритого типу. Вони відрізняються тим, що інформація, яку вони мають на меті перевірити, не міститься в основній частині завдання і школярі відтворюють її самостійно на репродуктивному чи творчому рівні.

У завданнях із короткою відповіддю передбачається тільки один можливий відповіді, обумовлений жорстким формулюванням умови (*додаток 8*). Подібні завдання найбільш ефективні при використанні на етапі початкової перевірки засвоєння вивченого матеріалу, оскільки вони дозволяють формувати в учнів вміння виділяти суттєве в матеріалі, що вивчається, встановлювати при-

чино-наслідкові зв'язки, загальні положення і конкретні факти, вміння аналізувати раніше набуті знання, сприяють логічному осмисленню інформації.

На завдання із розгорнутою відповіддю не накладається ніяких обмежень. Форма і об'єм відповіді довільні, але її зміст має бути пов'язаний із суттю завдання. Тести цього виду спонукають школярів критично сприймати не готові висновки і оцінки, а активно висловлювати власну думку. Вони більш цікаві і складні для учнів старших класів, тому що припускають елементи логічного міркування, творчості, емоційного, особистісного самовираження, прояву знань. На навчальних заняттях їх можна використовувати як проблемні завдання характеру, що спонукають до самостійної дослідницької роботи, дискусії в класі, індивідуальні співбесіди.

З 2012 р. здійснюю підсумковий контроль знань з історії України у 10-11 класах у формі комп'ютерного тестування з використанням системи тестування знань MOODL (*додаток 9*).

Результатом моєї багаторічної практичної роботи є сформована система уроків, в яку тестова перевірка знань вписується без особливих проблем. Переконана, що на різних етапах уроку тестові завдання можуть виконувати різні функції:

1. На етапі перевірки домашнього завдання вони виконують функцію перевірки рівня засвоєння і розуміння різних визначень, понять, логічного осмислення матеріалу.

2. На етапі актуалізації знань учнів перед вивченням нового матеріалу тести використовують із метою актуалізації інтересу учнів до вивчення нової теми; за допомогою тесту учні згадують раніше вивчений матеріал або з'ясовують, які прогалини в знаннях у них є і тому можуть перешкодити сприйняттю і розумінню нових знань.

3. На етапі вивчення нового матеріалу тестовий матеріал служить основою для орієнтування в новій інформації, дозволяє виділити головне, істотне.

4. На етапі первинної перевірки засвоєння вивченого матеріалу використовується невелике тестове завдання, яке виконується самостійно і колективно перевіряється з обговоренням правильних відповідей і помилок учнів.

5. На етапах закріплення, повторення і узагальнення вивченого матеріалу можливе навчальне тестування з використанням навчальної літератури, історичних карт, історичних документів, відеофрагментів, текстів додаткової літератури тощо.

6. На етапах контролю, самоконтролю і корекції за допомогою тестових завдань здійснюється перевірка і оцінка знань учнів.

Але при використанні тестових технологій на уроках історії та правознавства слід пам'ятати, що ці навчальні предмети є гуманітарними і вимагають розвитку в учнів навичок усного мовлення, формування свого власного ставлення до описуваних подій, формування вміння доводити власну думку, робити висновки, переказувати. Тому в процесі навчання вони повинні розумно чергуватися з іншими методами роботи.

Тестовий контроль – це якісний інструмент моніторингових досліджень, який при грамотному використанні дозволяє не лише оцінити знання і вміння учнів, проконтролювати рівень засвоєння знань з теми, але і сприяє формуванню позитивної мотивації до навчання, свідомого ставлення до інтелектуальної діяльності, прагнення до самоствердження, саморозвитку і самовдосконалення, виховання готовності до активної соціально значущої діяльності у дорослому житті.

Аналіз результативності навчання

У 2012-2013 н.р. 52% учнів 11-х класів, склали ДПА з історії України. 75% із них виявили високий рівень навчальних досягнень, 17,9% – достатній, 7,1% – середній. Середній бал – 10,2. Показник якості навченості – 89%.

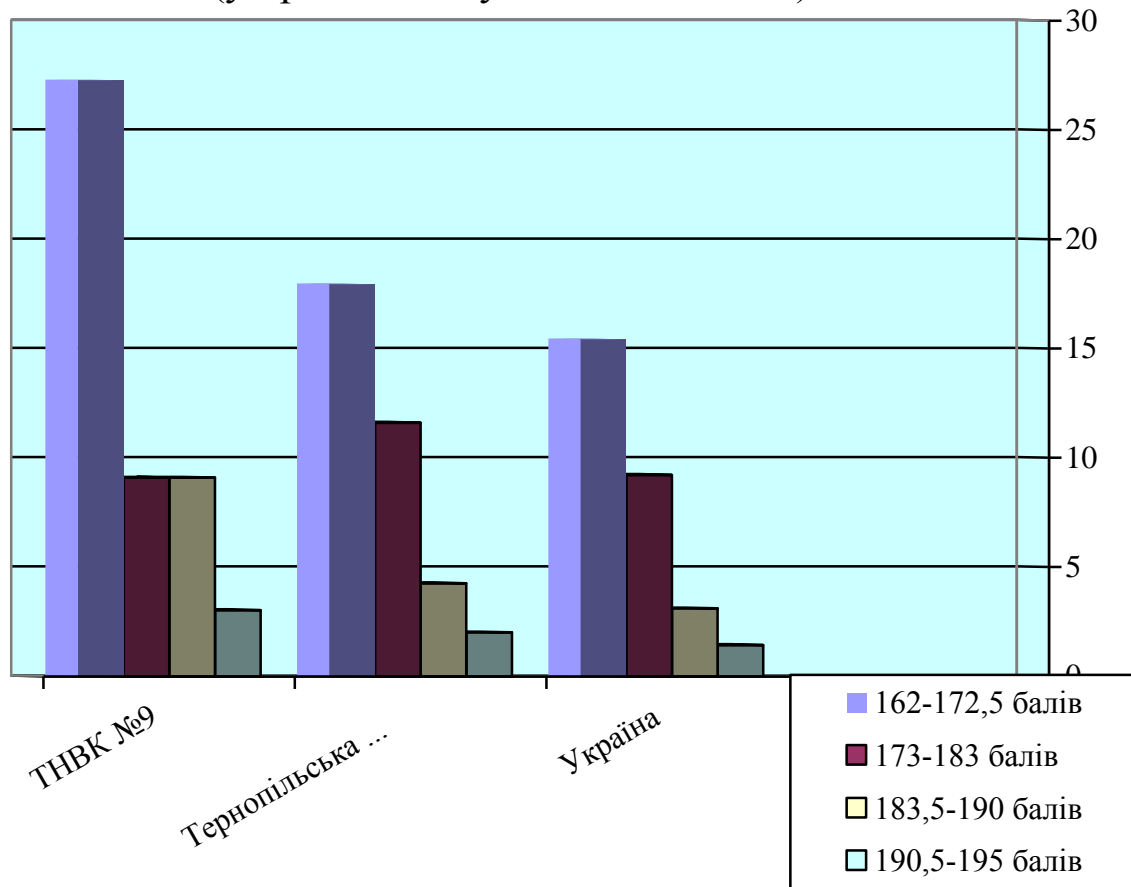
Клас	Вчитель	Кількість учнів у класі	Кількість учнів, які склали ДПА	Рівень навчальних досягнень				ПЯН	Рівень успішності	Середній бал
				Високий	Достатній	Середній	Початковий			
11-А	Бармак О.Я.	25	17	15	1	1	0	94%	100%	10,8
11-Б	Бармак О.Я.	29	11	6	4	1	0	81%	100%	9,5
Всього		54	28	21	5	2	0	89%	100%	10,2
			51,8%	75,0%	17,9%	7,1%				

Результати ДПА з історії України у 11-А класу показали, що в основному в учнів сформовані предметні компетентності: просторова, хронологічна, інформаційна, логічна, аксіологічна, мовна. Вони вміють критично оцінювати інформацію, пояснювати своє ставлення до досліджуваних об'єктів, аргументувати свою точку зору, аналізувати історичні джерела.

Результати ЗНО з історії України випускників 2012-2013 н.р.
(за даними Українського центру зовнішнього оцінювання якості знань)

Кількість набраних балів	Випускниками ТНВК №9	Випускниками шкіл Тернопільської області	Різниця	Випускниками шкіл України	Різниця
190,5-195	3,03 %	2,01 %	+1,01	1,43 %	+1,6
183,5-190	9,09 %	4,26 %	+4,83	3,11 %	+5,98
173-183	9,09 %	11,61 %	-2,52	9,22 %	-0,13
162-172,5	27,27 %	17,94 %	+9,33	15,42 %	+8,15

Кількість балів, набраних випускниками 2012- 2013 н.р.
(у процентному співвідношенні)

Позакласна робота з історії та правознавства

Традиційний навчально-виховний процес не завжди може задовольнити повністю потреб дитини і забезпечити достатній рівень її розвитку. Часто класно-урочна система не спроможна врахувати особливості кожної дитини в її прагненні до самореалізації як особистості. Ось чому у своїй педагогічній діяльності велику увагу звертаю на позаурочну роботу. Особисте співпереживання історичних фактів, подій, явищ, є свідченням формування ціннісного ставлення до минулого і сьогодення, поваги до історичної пам'яті нашого народу.

Позакласна робота має такі ж завдання, що й навчальний курс, тобто залучає учнів до розуміння історії, збагачує їхні знання, розширює історичний та правовий кругозір, сприяє зростанню їх інтересу до історії та правознавства. У школярів формуються вміння працювати з довідковою літературою, готувати повідомлення і доповіді, мультимедійні презентації, виступати з ними. Позакласна робота відкриває можливості для формування інтелектуальних умінь школярів у результаті їх дослідницьких пошуків.

У своїй педагогічній діяльності використовую такі форми позакласної роботи, як екскурсії, вікторини, конференції, вечори, експедиції, створення музеїв, куточків, позакласне читання, випуск стінгазет, робота з документами в архіві, музеї, підготовка рефератів, доповідей, записи спогадів, опис пам'яток історії та культури, олімпіади, підготовка мультимедійних презентацій, виготовлення наочності, виконання пізнавальних завдань та ін. *(додаток 10)*

Багато років поспіль керую загоном учнівської молоді ТНВК №9 туристсько-краєзнавчої експедиції «Краса і біль України» (напрямки «Свята спадщина», «З попелу забуття», «Слава України») Всеукраїнського руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків».

Основною метою експедиції є виховання в учнівської молоді дбайливого ставлення до духовних надбань нашого народу, розширення і поглиблення знань з історії, народознавства, літератури. Головні завдання експедиції передбачають: залучення учнів до проблем збереження та примноження історичної, культурної, природної спадщини українського народу, до туристсько-

краєзнавчої, пошукової та дослідницької роботи, пропаганду та розповсюдження досвіду цієї діяльності.

Пошукова робота за напрямком «З попелу забуття» допомогла учасникам експедиційного загону познайомитися із громадською та творчою діяльністю наших земляків, повернути історії та народу їх втрачені імена, сприяти встановленню історичної справедливості. Учні досліджували нерозкриті сторінки, пов'язані з прагненням народу України до волі та незалежності, вивчали трагедію Голодомору.

Працюючи за напрямом «Свята спадщина», разом з учнями вивчали сторінки історії народу, збирати спогади, розшукувати незнайомі документи з історії краю, досліджувати громадську діяльність, творчий доробок та життєвий шлях наших земляків – громадських діячів, митців, педагогів, науковців, їх внесок у національну та загальнолюдську спадщину; розробляли та описували тематичні екскурсійні маршрути.

Вивчення місцевої, регіональної історії дає можливість побачити в реальній, а не у відтвореній формі факти, що її ілюструють. Краєзнавство сприяє вихованню в учнів інтересу до вивчення і збереження навколишнього середовища, любові та поваги до «малої Батьківщини», що є важливою опорою патріотизму.

Пошукова та дослідницька робота за цими напрямками допомогла учням відчувати причетність до історії України, своєї малої батьківщини. В учнів зріс інтерес до історичних знань, активізувалася їх пізнавальна діяльність, зміцнилася віра у свої сили і здібності, вони отримали навички архівної та дослідницької роботи. Пошукові роботи учнів неодноразово відзначалися грамотами управління освіти і науки Тернопільської міської ради, ставали лауреатами конкурсів (додаток 11-12).

Індивідуальна дослідницька позакласна робота з талановитими дітьми також має свої результати. У 2008 р. робота учениці Приведи Ірини «Чужої біди не буває... Відзначення Дня національної жалоби у Тернопільському воєводстві (за матеріалами Державного архіву Тернопільської області)» нагороджена Дип-

ломом управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації за перемогу у III етапі Всеукраїнського конкурсу вчинених дій щодо вшанування пам'яті Голодомору 1932-1933 років «Голодомор 1932-1933 років. Пам'ять народу».

Авторські роботи-дослідження учениць 10-х класів Яремус Ілони та Бендзар Ольги відзначені Дипломами Других Всеукраїнських молодіжних Ольжичевих читань (м. Миколаїв, 2010) і увійшли до збірки праць учнівської та студентської молоді «Державу не твориться в будучині, державу будується нині».

Узагальнення та поширення власного педагогічного досвіду**Методичні розробки, науково-дослідницькі стаття, навчальні посібники**

1. Історія України. Посібник для підготовки до державної підсумкової атестації. 11 клас. – Тернопіль, 2000-2008. (в співавторстві)
2. Наш край – Тернопільщина. На допомогу вчителю та учням. – Тернопіль, 1997. (в співавторстві)
3. Основи правознавства. Для студента та абітурієнта. – Тернопіль, 1999. (в співавторстві)
4. Основи правознавства. Робочий зошит учня. 9 клас. – Тернопіль, 1999. (в співавторстві)
5. Правознавство. Відповіді на екзаменаційні питання. 9 клас. – Тернопіль, 1998, 1996, 2002. (в співавторстві)
6. Правознавство. Посібник для підготовки до державної підсумкової атестації. – Тернопіль, 2003, 2005, 2006, 2007, 2008 . – с. 96. (в співавторстві)
7. Завдання для тематичного контролю знань. Основи правознавства 9 кл. – Тернопіль, 2001, 2002. (в співавторстві)
8. Тернопілля від початку ХХ ст. до II світової війни //Тернопілля: сторінки історії. – Тернопіль, 1995. – С.130-149. (в співавторстві)
9. Путівник по Сімейному кодексу України: основні поняття, таблиці, схеми (згідно із Сімейним Кодексом України). – Тернопіль, 2002. (в співавторстві)
10. Державна атестація. Основи правознавства. 11 клас. – Тернопіль, 2002.
11. Методика складання тестових завдань з предметів гуманітарного циклу/Тести в системі моніторингу якості освіти. Матеріали регіонального науково-практичного семінару. 2-3 червня 2009 р. – Тернопіль, 2009. – С. 51-55. (в співавторстві)
12. Станіслав Дністрянський – правознавець світового рівня // Київська старовина. – 2009. –№ 4. – С.145-165. (в співавторстві)
13. Основи права. Кишеньковий довідничок. – Тернопіль, 2012.- 393 с. (в співавторстві)

Список додатків

Додаток 1. Класифікація тестових завдань, зважаючи на можливі форм викладу учнем правильної відповіді

Додаток 2. Приклади альтернативних тестів

Додаток 3. Приклади закритих тестових завдань з кількома варіантами відповіді, які можна використовувати для формування загальних і предметних компетенцій

Додаток 4. Приклад тестового завдання з додатковою інформацією

Додаток 5. Приклади закритих тестових завдань, виконання яких демонструє здатність учнів віднаходити характерні риси історичних явищ і подій, оцінювати їх

Додаток 6. Приклади тестових завдань на встановлення відповідності, у яких представлені різні структурні компоненти навчального історичного змісту

Додаток 7. Приклади закритих тестових завдань на встановлення правильної хронологічної чи логічної послідовності

Додаток 8. Приклади відкритих тестових завдань із короткою відповіддю

Додаток 9. Використання комп'ютерних систем для тестового контролю знань

Додаток 10. Учнівські презентація із всесвітньої історії

Додаток 11. Тематика робіт та результативність участі учнів під керівництвом Бармак О.Я. у Всеукраїнському русі «Моя земля – земля моїх батьків»

Додаток 12. Конкурсна робота РУМ (2013 р.)

Додаток 13. Копії Грамот управління освіти і науки Тернопільської міської ради та Тернопільської облдержадміністрації

Додаток 14. Копії обкладинок методичних і навчальних посібників Бармак О.Я.